

Leven is het mooiste geschenk dat je kunt krijgen

Parijs, 17 mei 2006

Interview met Mélanie Delloye Bétancourt door Stefan van der Voort

Op de tweede verdieping van een Parijs' café, gelegen naast de Jardin du Luxembourg, neemt Mélanie Betancourt Delloye een slokje van haar thee. Een croissant gevuld met chocolade ligt op een bordje te wachten. Ze weet niet hoe het met haar moeder gaat. Ze weet niet waar haar moeder is. En ze weet niet of haar moeder nog leeft. Ja, vermoedelijk is ze ergens in het oerwoud van Colombia. Ruim vier jaar na de ontvoering knaagt de onzekerheid aan haar hoop. Alles wat Mélanie weet is gebaseerd op geruchten. Ze schuift haar stoel aan.

Op 23 februari 2002 kwam Mélanie's wereld op zijn kop te staan. De Colombiaanse guerrillabeweging Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) ontvoerde haar moeder Ingrid Betancourt, toen presidentskandidate voor de verkiezingen van mei 2002. Mélanie was toen zestien jaar. Na bedreigingen aan het adres van haar moeder vluchtte ze met haar broer Lorenzo en haar vader. Dat was vlak voor de ontvoering van haar moeder. Ze gingen naar Parijs, waar Mélanie Russisch en filosofie aan de universiteit La Sorbonne ging studeren. Voor de nu twintigjarige betekende de verdwijning van haar moeder de grootste verandering in haar leven.

Het conflict in Colombia sleept zich al veertig jaar voort. Al jarenlang woedt er een oorlog tussen de regering, guerrillagroepen als het FARC en het Ejército de Liberación Nacional de Colombia (ELN), en de paramilitaire groepering Alianza de Liberación Nacional (ALN). Het FARC, het ELN en de paramilitairen bezetten grote gedeeltes van het land. Onderhandelingen tussen de partijen zitten muurvast. Drieduizend ontvoerden, waaronder dus Ingrid Betancourt, zitten verstrikt in het spinnenweb van corruptie, drugs en geweld. De bevolking kijkt met lede ogen toe en beschouwt de situatie in hun land inmiddels als de normaalste zaak van de wereld.

Mélanie vertelt over haar turbulente leven en over het gevecht om haar moeder vrij te krijgen. Op 28 mei 2006 zijn er presidentiële verkiezingen in Colombia. De uitslag kan een verandering betekenen in de onderhandelingen tussen de regering en het FARC. En dus ook voor de situatie van haar moeder. Met de huidige president Alvaro Uribe Vélez heeft Mélanie niet veel op. "Ik hoop dat Uribe verliest, want ik wantrouw het huidige Colombiaanse verkiezingssysteem", zegt ze verbeten. Maar de prognoses zijn voor haar ongunstig. Die geven aan dat Uribe de verkiezingen gaat winnen. Wat zijn haar verwachtingen van de verkiezingen? En hoe kijkt ze terug op de laatste vier jaar van haar leven?

In augustus 2003 kreeg je de laatste videoboodschap van je moeder, daterend van mei datzelfde jaar. Diverse bronnen vermelden dat er een recente video van je moeder bestaat. Heeft je familie daar een bevestiging van gekregen?

Wij hebben die video nog niet gezien. Het is moeilijk voor ons om door te vechten, maar er zit niks anders op dan wachten. We hebben niets om ons aan vast te houden, maar toch geloof ik dat ze nog in leven is. Het is pas drie jaar geleden dat we voor het laatst contact hadden en het bewijs kregen dat ze nog leeft. Op dat moment was ze zo sterk. Normaal huilen mensen in gevangenschap op zo'n videoboodschap, maar zij niet. Ook al wist ze dat het haar laatste mogelijkheid was om contact met de buitenwereld te hebben.

In februari kwam het bericht dat Clara Rojas, de campagneleidster van je moeder en samen met haar ontvoerd, een kind heeft gekregen van een gijzelnemer. Hebben jullie daar bewijs van gekregen?

We hebben geen bewijs, maar naar ik begrijp is het waar. En ik hoop dat het waar is. Voor mijn moeder en Clara zou dat een beetje zonneshijn in hun leven betekenen. Leven is het mooiste geschenk dat je kunt krijgen. Overigens heb ik bewondering voor de reactie van Clara's moeder.

Toen haar gevraagd werd hoe ze zich voelde na het bericht dat haar dochter een baby had gekregen, zei ze dat het geen kind is van de kant van het FARC, maar een kind tussen twee Colombianen. Een vredesbaby.

Wanneer was de laatste keer dat je in Colombia bent geweest?

Twee jaar geleden ben ik in Colombia geweest om mijn familie op te zoeken. Helaas kon ik niet zo lang blijven. Ik ben een beetje bang om terug te gaan. Ik wil niet beweren dat mijn broer en ik direct bedreigd worden, maar we kunnen gemakkelijk herkend worden. Als je het land binnenkomt, dan weten de regering en het FARC dat je er bent. Colombia is een land waarin van alles kan gebeuren. Veel mensen worden vermoord en ze kunnen ons ook vermoorden, zeker in deze verkiezingsperiode. Voor ons is het gewoonweg gevaarlijk daar te zijn.

Hoe omschrijf je de huidige situatie in Colombia?

Als je je in de veilige gebieden begeeft en je bent oninteressant voor de guerrilla, dan kun je gewoon over straat lopen. Maar je kunt niet overal komen. Als je de geijkte wegen verlaat, zet je je leven op het spel. Toeristen moeten door het land kunnen reizen, dat is ook goed voor de ontwikkeling van het land. Maar voor toeristen zet Colombia een masker op. Het land verstopt een heleboel dingen en daarom zien toeristen niet wat er werkelijk aan de hand is. De huidige president Uribe, die waarschijnlijk herkozen gaat worden, heeft veel macht en heeft de media in handen. Via de media laat hij mensen geloven dat de omstandigheden de afgelopen vier jaar verbeterd zijn, maar eigenlijk heeft hij een strategie van 'we maken ze allemaal af'. Hij bedoelt hier de guerrilla en iedereen die het FARC steunt.

Hoe staat de Colombiaanse bevolking tegenover de oorlog in hun land?

Heel veel gebeurtenissen worden nooit bekend gemaakt, omdat Uribe de persvrijheid aan banden heeft gelegd. Aan de andere kant weten de welgestelde Colombianen precies wat er gebeurt, maar sluiten hun ogen. Ze willen de oorlog niet zien. Het treurige is dat het nog kan ook. Want als je rijk bent, kun je onbezorgd leven en alles doen wat je wil. De rijken willen zichzelf niet in de problemen werken en doen daarom niets om de situatie te veranderen. Liefst zou ik willen zien dat de mentaliteit van deze Colombianen verandert en dat de media onafhankelijker worden. Dan kan er echt iets veranderen.

De laatste weken staat president Uribe onder druk. In de verkiezingen van 2002 zou hij driehonderdduizend stemmen gekocht hebben, waardoor hij de eerste ronde van de verkiezingen won. Wat zijn je verwachtingen voor de presidentiële verkiezingen van 28 mei?

Ik hoop dat Uribe verliest, want ik wantrouw het huidige Colombiaanse verkiezingssysteem. Het systeem is door en door corrupt. Vechten tegen de corruptie was een van de grootste gevechten van mijn moeder. Het is de spil waar alles om draait en de drugs zijn daar onlosmakelijk mee verbonden. Want waarom is de politiek bezig met het sluiten van halve overeenkomsten met het FARC, in plaats van te zoeken naar een echte oplossing voor de vrede, voor rechtvaardigheid en sociale gelijkheid? Omdat de politiek ook corrupt is en niets aan de situatie wil veranderen. Mijn moeder stelde de corruptie aan de kaak en heeft alles gegeven voor haar land. Als je haar boek leest, weet je dat ze dat meent.

In december besloten Polo Democratico en Democratica Alternativa om samen een blok te vormen tegen Uribe. Verschillen die twee partijen daarvoor niet te veel?

Nee, ik denk niet dat die verschillen te groot zijn. Het belangrijkste is dat je Uribe verzwakt met een gezamenlijk blok. Je staat altijd sterker als je gezamenlijk tegen iemand bent.

Wat denk je dat er zal gebeuren als de linkse partij Polo Democratico Alternativo de verkiezingen zou winnen? Zou er veel veranderen onder presidentskandidaat Carlos Gaviria?

Gaviria zou in ieder geval een veel betere optie zijn dan Uribe. Ik denk dat hij echt dingen wil veranderen. Hij is niet corrupt en hopelijk krijgt hij veel stemmen. Zijn nieuwe regering zal het conflict echt serieus nemen en de onderhandelingen met het FARC zullen opnieuw heropend worden.

Uribe heeft de grondwet gewijzigd om het mogelijk te maken om niet vier, maar acht jaar te regeren als president van Colombia. Wat vind je daarvan?

Dat is een goed voorbeeld van wat er in Colombia gebeurt. Stel je voor dat zoiets in een westers land zou gebeuren: een president die de grondwet verandert om zich te kunnen laten herverkiezen. Ik denk dat door deze wetswijziging het beeld van Uribe bij de mensen verandert en dat hij met deze beslissing zijn populariteit aan het verliezen is.

Zou je moeder als presidente gekozen zijn als ze niet ontvoerd was?

Nee, ze zou wel veel meer stemmen gekregen hebben als ze wel aanwezig was geweest tijdens de verkiezingen. Je kon wel op mijn moeder stemmen, maar veel mensen wilden niet stemmen op iemand die er niet was. Uiteindelijk kreeg mijn moeder 55 duizend stemmen. Ik denk dat dat niet eens zo'n slecht resultaat is als je niet eens fysiek aanwezig bent. Aangezien de laatste maanden het belangrijkste zijn voor verkiezingen, denk ik dat ze veel meer stemmen zou hebben gekregen dan wanneer het FARC haar fysieke aanwezigheid niet had gedwarsboomd. Maar ik denk niet dat ze als presidente gekozen zou zijn.

Wat is je moeder voor iemand?

Ik denk dat ze iemand is die echt een verschil kan uitmaken voor Colombia. Een voorbeeld. In haar campagne van 2002 deed ze iets wat ik grappig vond. Ze hield een persconferentie en nodigde de pers uit. Ze zat aan een tafel en om haar heen stonden alle hoofdrolspelers uit het Colombiaanse conflict. Niet echt, maar op karton en op ware grootte afgebeeld. Het waren alle guerrillabazen van alle verschillende bewegingen, het hoofd van de paramilitairen, van het leger; iedereen was aanwezig.

Ze zei toen tegen de pers: "Oké, dit is wat ik ga doen. Ik nodig al deze mensen uit voor een reis naar de toekomst. Als ik word gekozen, ga ik iedereen om de tafel krijgen en we gaan praten, praten en nog eens praten. We gaan niet weg tot we een oplossing hebben gevonden voor het conflict." Dit was echt geweldig, denk ik. Praten is de enige weg naar een oplossing. Ze is een van de weinigen die begrijpt hoe de situatie in elkaar steekt en heeft geen link met de regering, of met het FARC, of met de rijke klasse. Ze is geheel onafhankelijk.

Nu realiseer ik me dat ze na haar vrijlating iemand zal zijn die beide partijen van de extreemste kant heeft gezien. Aan de ene kant heeft ze haar politieke ervaring van al die jaren in het congres en de senaat, waar ze corruptie naast zich zag gebeuren. Aan de andere kant heeft ze de oorlog tot in het diepste ervaren en met haar eigen ogen kunnen zien tijdens haar gevangenschap.

Voormalig president Andrés Pastrana en je moeder hadden een verbond voor de verkiezingen van 1998. Hoe ontstond dat verbond?

In principe was mijn moeder geen voorstander van een verbond. Pastrana was namelijk degene die geld kreeg voor zijn verkiezingscampagne van de drugskartels. Maar ze maakte een deal met hem op voorwaarde dat hij, als hij gekozen zou worden, een referendum zou houden met daarin tien democratische hervormingen in onder andere het kiesstelsel en grondwetswijzigingen om de onafhankelijkheid van de instituties te garanderen. Het was de enige manier voor haar om een verandering te creëren voor het land. En ze hielp hem echt. Zonder haar hulp had hij de verkiezingen waarschijnlijk niet

gewonnen. Maar toen hij gekozen werd, deed hij niet wat hij had beloofd. Hij was gewoon een leugenaar en dat was onaanvaardbaar voor mijn moeder.

Voor mij is Pastrana een slecht mens, want hij is een beetje verantwoordelijk voor de ontvoering van mijn moeder. Mijn moeder was op weg naar San Vicente, een dorp waar ze de bevolking en de

burgemeester, lid van haar partij Oxígeno, steun wilde betuigen. San Vicente lag in het gebied waar kort daarvoor vredesbesprekingen tussen de Colombiaanse regering en het FARC waren stukgelopen. Over de weg was daarom te gevaarlijk. Mijn moeder verzocht Pastrana om met een helikopter gebracht te worden. Dat verzoek werd volledig genegeerd. Terwijl journalisten wel met de helikopter mee mochten, mocht zij dat niet. De regering bood haar wel een kleine jeep aan, terwijl reizen over de weg erg gevaarlijk was. Haar bodyguards kregen de opdracht van de DAS, de Colombiaanse veiligheidsdienst, om niet met haar mee te gaan. Pastrana zei hiermee *niet* tegen mijn moeder: "Je mag niet vertrekken, omdat we daar geen middelen voor hebben." Dat was nog enigszins aanvaardbaar geweest. In plaats daarvan gaven ze haar een jeep zonder enige vorm van beveiliging.

Mijn moeder vond dat ze dan maar alleen moest gaan met die jeep, omdat ze politieke verantwoordelijkheden had naar het volk. Vlak voordat ze de jeep instapte, heeft ze nog met mijn oma gebeld. Mijn oma vond de hele onderneming veel te gevaarlijk en was erg bang. Mijn moeder zei haar toen: "Ik kan niet bang zijn als ik de president van dit land wil zijn. Ik moet er zijn voor mijn volk en het volk heeft me nodig, niet alleen in goede tijden, maar ook in slechte." Daarna werd ze ontvoerd.

De regering zou je moeder en andere gegijzelden kunnen ruilen met door de regering gevangen gehouden FARC-leden. Waarom probeert Uribe dit niet?

Hij heeft er geen belang bij. Het kan hem niks schelen. Het wrange eraan is dat hij het alleen zou doen als het zijn campagne zou steunen. Maak deze uitwisseling gewoon! Deze mensen zijn allemaal Colombianen. Als Israël lichamen ruilt voor Palestijnse gevangenen en... Nota bene dode mensen! Hoe kan onze president dan niet bezorgd zijn om zoveel levende mensen? Het zou zoveel levens sparen en zoveel families gelukkig maken. En het zou echt een boodschap van hoop betekenen voor Colombia.

Het argument dat Uribe altijd gebruikt om de gevangenen niet uit te wisselen voor gegijzelden is dat het slecht zou zijn voor de moraal van zijn troepen. In zijn ogen zouden de troepen denken dat ze er niets mee opschieten. Na zo'n uitwisseling moeten ze opnieuw tegen dezelfde mensen vechten. Maar welke moraal dan? Want stel, als ik zou beslissen om voor mijn land te vechten en een legeruniform aantrek... als ik dan gevangen genomen zou worden, zou ik hopen dat mijn president er alles aan zou doen om mij levend vrij te krijgen. Als ik die garantie zou hebben als soldaat, dan zou mij dat juist sterker maken in mijn strijd. Zo werkt het alleen niet, helaas.

Wat is je mening over FARC?

Het FARC bestaat uit verschrikkelijke mensen. Ze realiseren zich niet dat ze een menselijk gebaar moeten maken als ze werkelijk bij een Colombiaanse regering iets willen bereiken. Zoals ik het nu zie, zal het FARC zijn strategie bepalen aan de hand van de uitslag van de verkiezingen. De regering en het FARC trekken zich beide niets aan van de gevoelens van mensen. Ze beschouwen het niet als hun probleem. Het FARC kan het niets schelen of de gevangenen nog eens vijf jaar vast moeten zitten; ze hebben alle tijd.

Wat zal er gebeuren wanneer je moeder vrijkomt?

Eerst zal ze tijd voor zichzelf nemen om uit te rusten. Daarna weet ik niet. Dat zal haar beslissing zijn. Na zoveel jaren weet ik niet wat er in haar hoofd omgaat. We kennen haar natuurlijk, en vermoedelijk zal ze wel doorgaan met waar ze mee bezig was.

Misschien op een andere manier, dat wel, maar ze zal zich na haar gevangenschap waarschijnlijk alleen maar méér verbonden voelen met het probleem.

Wat doet het met je om jaar in jaar uit met al die journalisten te praten?

De waarheid is dat ik er niet van houd om met vreemden te praten over iets dat zo persoonlijk is. De ontvoering van mijn moeder is het meest pijnlijke in mijn leven. Maar ik moet het doen. Het is de enige manier om mijn moeder en andere ontvoerden te helpen. Helaas voel ik me bij het praten hierover zo vaak verraden. Er zijn zoveel journalisten die alleen de sensatie van een verhaal willen. Die de realiteit achter dit alles niet zien. Ik zou willen dat de media de zaak meer serieus zouden

nemen omwille van het Colombiaanse volk. Het *is* geen spelletje. Ik heb honderden journalisten gezien in de laatste vier jaar. Daaronder bevinden zich natuurlijk goede en slechte mensen, zoals
overall. Maar laat het belang van je verhaal niet de realiteit overschaduwen. Een journalist moet een verhaal als dit niet alleen opschrijven om het te verkopen, maar allereerst om er echt mensen mee te helpen.

Wat zou volgens jou de eerste stap moeten zijn naar de vrede in Colombia?

De prioriteit voor de vrede heeft het zoeken van de dialoog. Ik geloof dus niet dat Uribe's oorlogspolitiek de oplossing is voor vrede. De haat moet stoppen. Ruim veertig jaar wordt die al van generatie op generatie overgebracht. De enige weg naar vrede is door te praten en vrede is echt mogelijk.

Heb je, in overeenstemming met de titel van je moeders boek, ook woede in je hart?

Gedeeltelijk. Ik, mijn familie en zoveel andere families zitten allemaal in dezelfde situatie en we voelen ons verlaten. We voelen dat de mensen die iets voor ons zouden kunnen doen, hebben gekozen dat niet te doen. En dat maakt je boos.

De auteur van dit artikel, Stefan van der Voort, is in contact gekomen met Mélanie Delloye Betancourt door bemiddeling van de stichting Ingrid Betancourt Nederland. Hij is onlangs afgestudeerd aan de School voor Journalistiek. Na het lezen van haar boek 'La rabia en el corazón' ('Woede in het hart') raakte hij geïnteresseerd in de ontvoering van Ingrid Betancourt.